

Puuviljandusteadlane Kalju Kask – 80

Kalju Kask sündis 13. detsembril 1929.a. Tallinnas elektrimontöörist isa ja telefonistist ema esimese lapsena. Tema ja temast noorema venna lapsepõlv kujunes raskeks. Ema pöördumine adventismiusku viis perekonna lahutuseni ning pojad jäid esialgu ema kasvatada, kes ootas peatset maailma lõppu ega pidanud vajalikuks laste õppimist. Seetõttu kujunes Kalju haridustee algus lünklikuks. 1937–42 õppis ta Nõmmel Rahumäe algkoolis, 1942–43 Harjumaal Harmi algkoolis ning pärast aastast vaheaega 1945.a. Tallinna 27. 7-klassilises koolis. Õppimist jätkama kutsus teda isa, kes keskeas jäi pimedaks ning jätkas tööd pimedate töökojas. Õppimisse suhtus Kalju väga tõsiselt ning lõpetas 1949. a. Tallinna 10. keskkooli kiitusega. Juba keskkoolis õppides huvitus ta botaanikast ning juhtis Tallinna koolide loodusloomingi. Edasiõppimiseks valis ta rakendusliku botaanika eriala - aianduse. Selle õppimist alustas ta 1949–1951. a. Tartu ülikooli põllumajandusteaduskonnas ning jätkas 1951–1955 EPA agronoomia-teaduskonna aiandusosakonnas, mille lõpetas *cum laude*, vaatamata sellele, et areneva kopsutuberkuloosi tõttu tuli tal haiglaraviks üheks aastaks õpingud katkestada. Tööle suunati ta Harju rajooni Kostivere sovhoosi osakonnajuhatajaks, mis ei sobinud tema huvialaga. Juba aasta pärast õnnestus tal saada aiandusalane töö Teaduste Akadeemia Bioloogia Eksperimentaalbaasis, kus 1956–1957. a. töötas aednikuna ning seejärel teadurina reorganiseerimise tulemusena vastmoodustatud Eksperimentaalbioloogia Instituudis. Tema ülesandeks oli dendroloogiliste kogude loomine botaanikaeriala rajamiseks ning instituudi uue asukoha ettevalmistamine ja majandamine Harkus. Samaaegselt algas ka tema sordiaretustöö Teaduste Akadeemia president akadeemik J. Eichfeldi poolt külvatud maguskirsipuu seemnetest kasvanud seemikute hulgast perspektiivsemate valimisega ning harrastusaednik Otto Kramerit poolt instituudile üle antud õuna- ja pirnipuude aretusaia hooldamisega. 1961–1964. a. õppis ja töötas samas taimefüsioloogia eriala aspirandina uurides maguskirsipuu, viltja kirsipuu ja õunapuu mutatsiooni-aretuse küsimusi. Bioloogiakandidaadi kraadi kaitses ta 1965. a. ning jätkas tööd teadurina.

1970. a. kutsuti ta tööle tolaeagessse Eesti Maa-viljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituudi Polli katsebaasi dr. A. Siimoni poolt tema surma tõttu poolelijäänud õuna- ja pirnipuude sordiaretustööd jätkama. Pollis töötab ta käesoleva ajani Eesti Maaülikooli Põllumajanduse ja Keskkonnainstituudi Polli aiandusuringute keskuse vanemteadurina. Polli tõi ta kaasa ka eelmises töökohas alustatud aretusmaterjali ning jätkas Pollis ka maguskirsside aretust. Samaaegselt juhtis ta pikemat aega sordiuurimis- ja aretusrühma tööd. Botaanikahuvilisena uuris ta lisaks põhitööle Eestis vähetuntud puuvilja- ja marjakultuure. Selle töö tulemusena kaitses ta 1974. a. Läti Põllumajanduse Akadeemias põllumajandusteaduste doktori teadusliku kraadi.

Viljapuude sordiaretus on pikaajaline töö ning ühe sordi aretamiseks kulub 25–30 aastat, seepärast on Kalju

aretatud sordid enamikus tuntuks saanud alles viimasel aastakümnel. 53 aastase aretustöö tulemusena on Kalju aretanud 26 õuna-, pigni- ja maguskirsisorti, eesti soovitus-sortimendis on neist praega 9 ning Lätis 6. Huvi nende vastu tuntakse ka Soomes, Venemaal, Valgevenes ning isegi Hollandis ja Itaalias.

Eelmise sajandi 70.-datel aastatel lõpetas ta A. Siimoni poolt alustatud õunasortide `Lembitu´ ja `Tiina´ ning pimisordi `Pepi´, samuti akadeemik J.Eichfeldi alustatud maguskirsisortide `Johan´, `Norri´ ja `Meelika´ aretuse. Ta on nende sortide kaasautor. Viimase kümne aasta jooksul on sortideks vormistatud tema aretatud uued õunasordid `Els´, `Kaari´, `Kaimo´, `Kallika´, `Karamba´, `Kastar´, `Katre´, `Kikitriinu´, `Krista´ ja `Liivika´ ning väikeseviljalised salatiõuna sordid `Kuku´, `Ruti´ ja `Ritika´, pimisordid `Kadi´ ja `Polli punane´ ning maguskirsisordid `Karmen´, `Kaspar´, `Mupi´, `Piret´ ja `Tontu´. Aretaja juubeliaastal lisandusid neile veel uued õunasordid `Aule´, `Kersti´ ja `Madli´.

Juubilar on väga erudeeritud ja õpihimuline teadustöötaja, ta on tunnustatud puuviljanduse eriteadlane nii kodu- kui ka välismaal. 1988. a. omistati talle Eesti NSV teenelise teadlase aunimetus, 2004. a. Eesti Maaülikooli teenetemedal ning 2006. a. Valgetähe IV klassi teenetemärk. Juubilar on olnud väsimatu rännumees ning viljaka kirjamehena usin puuviljanduse propageerija. Ta on 9 erialase raamatu autor või kaasautor ning avaldanud 80 teadusartiklit, populaarteaduslike ja tootmist nõustavate artiklite arv ulatub aga tuhandeni. Alates 1979. a. on ta Ameerika Pomoloogia Seltsi liige, on osalenud mitmetes kodumaistes ja rahvusvahelistes nõukogudes ja komisjonides, sealhulgas 6 aastat ÜRO Põllumajandustaimede Geenivaramute Instituudi viljapuude Euroopa töörühmas.

Ülikoolipäevil pikaajalisel haiglaravil viibides tutvus ta radioloogiaõe Virvega, kellest sai temale truu abikaasa õpingute jätkamise ajal ja kogu viljaka tööperioodi jooksul. Koos kasvatati üles ja saadeti ellu 3 last, praegu on ta 5 lapselapse vanaisa ning on saanud juba ka vana-vanaisaks. Kalju juubeliaasta on olnud talle nii rõõmu- kui ka muredrohke. Väljapaistva teadustöö eest omistati talle elutöö preemia, mis on tema pikaajalise töö suureks tunnustuseks. Muret on tekitanud halvenev tervis ja abikaasa kaotus. Juubeliaasta lõpul kavatseb ta jääda juba ammu väljateenitud pensionile ning veeta ülejäänud vanaduspäevad koos noorema tütre perega Tartumaal Pangodi järve kaldal.

Soovime juubilarile jätkuvat tervist ning koostööd kolleegidega ja indu puuviljanduse propageerimisel.

Kirjandus. Eesti Vabariigi Teaduspreemiad 2009. Kalju Kask teaduspreemia pikaajalise tulemusliku teadus- ja arendustöö eest. Tallinn, 2009, lk. 24–38.

Edgar Haak